

Een carrière lang de tijd vooruit

Lynn Hershman Leeson behoort tot de voorhoede van kunstenaars die zich de technologie als werkveld hebben toegeëigend. Bij Showroom opent *Transgressing One(Self)*, haar eerste Nederlandse solopresentatie.

EDO DIJKSTERHUIS

AMSTERDAM

→ Lynn Hershman Leeson: 'Mede-exposanten zijn vaak minstens dertig jaar jonger dan ik.' Ethan Kaplan

De meest visionaire kunstenaar van het huidige technologische tijdperk is niet een voorlijke whizzkid of een zogenaamde 'post-internet' artist. Nee, het is een vrouw die dit jaar 77 en alleen in kleine kring bekend is: Lynn Hershman Leeson. Morgen opent in Showroom, aan de Prins Hendrikkade, haar eerste Nederlandse solotentoonstelling. *Transgressing One(Self)* laat ons proeven van een oeuvre dat vijftig jaar en ontelbaar veel primeurs omvat. Zo was Hershman Leeson in 1983 de eerste kunstenaar om de videodisc, een voorloper van de dvd, te gebruiken. Een jaar later: touchscreens. Weer elf jaar daarna: robotica. En dat is slechts het topje van de ijsberg.

Het begon allemaal met een kopieerapparaat, vertelt ze. "Ik was zestien jaar oud en moest een kopietje maken. Er ging iets mis met de inkt, maar het resultaat was bijzonder interessant. Daar begon mijn fascinatie voor technologie. En dan vooral met de onbedoelde bijeffecten ervan, die als fout worden gezien, maar ondertussen precies goed zijn."

Geluidsopnames

Hershman Leeson groeide op in de Bay Area bij San Francisco, de regio die later uitgroeide tot Silicon Valley. Een verbinding met de techwereld was dan ook snel gelegd. De vertaling naar het domein van de kunst verliep een stuk moeizamer. De Breathing Machines die Hershman Leeson in de jaren zestig maakte, zwarte afgietsels van haar eigen gezicht gecombineerd met geluidsopnames van haar ademhaling, werden verbannen uit een tentoonstelling omdat de museumdirecteur vond dat 'geluid niet thuishoort in een museum'.

"Mijn werk werd lang niet erkend als kunst. Toen ik de conservator van het Whitney Museum een exemplaar liet zien van Lorna, het eerste kunstwerk op interactieve laserdisc, had hij geen idee wat hij ermee moest. Hij liet het vallen, waardoor het op de vloer kapot sloeg."

'De conservator van het Whitney Museum wist niet wat hij moest met een kunstwerk op laserdisc'

'Dit is een generatie die het snapt. Mijn kunst heeft gewacht op de geboorte van de millennials'

Ze kan er nu om lachen, maar het gevoel altijd de tijd vooruit te zijn, leidde wel tot enige frustratie. "Ik ben geen profeet," stelt de kunstenaar. "Maar de meeste mensen kijken achterom, naar het verleden. Ik kijk naar de dingen zoals ze nu zijn. En omdat geen enkele galerie in mijn werk geïnteresseerd was en ik nergens aan de bak kwam, kon ik mijn eigen projecten uitvoeren zonder enige afleiding. Het meeste werk is echter in dozen verdwenen en onder het bed of op de kast beland."

Maatschappelijke spiegel

Om als vrouwelijke kunstenaar met lastige onderwerpen toch wat aandacht te krijgen, begon Hershman Leeson uit arren moede zelf recensies te schrijven over haar werk, onder pseudoniem. Wat begon als praktische noodgreep, werd een artistieke strategie toen zij in 1974 het alter ego Roberta Breitmore in het leven riep. Niet alleen schafte ze een complete garderobe aan en droeg ze een pruik, Roberta kreeg ook een papieren leven in de vorm van creditcards, een rijbewijs en brieven aan haar psychiater. "Roberta was een maatschappelijke spiegel, via haar kon ik het leven van alle vrouwen documenteren. Uiteindelijk had ik tien jaar nodig om genoeg artefacten te verzamelen om Roberta echt te maken, veel langer dan ik in eerste instantie had ingeschat. Mensen dachten dat ik gek was geworden, schizofreen."

Het werk rond Roberta Breitmore is pas drie jaar geleden voor het eerst tentoongesteld. Om in de tussentijd toch geld te verdienen, ging Hershman Leeson films maken. "Dat kon niet ingewikkeld zijn, dacht ik, en ik hoopte er een groter publiek mee te bereiken. Totaal naïef natuurlijk, maar ik had het geluk de juiste mensen om me heen te hebben." Onder hen actrice en latere Oscarwinnaar Tilda Swinton, die in drie films de hoofdrol vertolkt. In *Teknolust* (2002) speelt zij een biogeneticus die de wereld wil verbeteren door haar dna in robots te verwerken en zo onbedoeld bijna een bio-oorlog ontketent.

Biotechnologie is een onderwerp dat Hershman Leeson nog steeds mateeloos interesseert. Dit jaar is in Basel een laboratorium te bezoeken waar een antilichaam wordt gecreëerd dat haar naam draagt.

Dertig jaar jonger

"Dit soort genetische manipulatie is een van de vele manieren waarop we de wereld vervuilen," stelt ze. "Maar de wetenschap kan ook een positieve rol spelen. En de kunst kan een brug slaan tussen wetenschap en publiek."

Hershman Leeson's boodschap wordt langzamerhand opgepikt. Haar werk is in steeds meer tentoonstellingen te zien. "Mijn mede-exposanten zijn vaak minstens dertig jaar jonger dan ik," constateert ze. "Maar dat is een generatie die het snapt. Mijn kunst heeft gewacht op de geboorte van de millennials."